

Aidhm 2: Aghaidh a thabhairt ar Iompar Mídhleathach maidir le Dlí na gCuideachtaí

Réamhrá

Go feadh méid áirithe léiríonn líon na leachtuithe dócmhainneacha sa Stát sláinte airgeadais fiontar eacnamúil agus sóisialta. Is táscaire foriomlán maidir le feidhmíocht fiontar dá réir, líon na dtuarascálacha leachtaitheora a fhaigheann an ODCE ar bhonn bliantúil i ndáil le cuideachtaí dócmhainneacha ar cuireadh faoi leachtú iad sna sé mhí a chuaigh roimhe.

Ar an dóigh chéanna tugann líon na ngearán poiblí agus na dtuarascálacha iniúchóra a bhaineann le sárúithe líomhanta ar dhlí na gcuideachtaí a sheoltar go dtí an Oifig gach bliain léargas ar an gcaighdeán rialacháin chorparáidigh sa Stát.

Fordhearcadh Staitistiúil ar na Tuarascálacha agus ar na Gearáin a Fuarthas

I 2009 osclaíodh 1,519 gcás nua a d'eascair as tuarascálacha agus as gearáin, ardú de 47% ar na 1,036 chás i 2008. Bhain an chuid is mó den mhéadú le dúbláil ar líon na dtuarascálacha lechtaitheora tosaigh ar chuideachtaí a leachtaíodh le gairid agus is léiriú an méadú ar an meath ar an ngeilleagar náisiúnta. Bhí ardú de 13.5% ó 207 i 2008 go 235 i 2009 ar líon na dtuarascálacha iniúchóra freisin. In **Aguisín 2.1** tá tuilleadh sonraí faoi na figiúirí seo.

In **Aguisín 2.2** cuirtear sonraí láimhdeachas cáis ar fáil. Láimhseáil an Oifig thart ar 2,284 chás i 2009, ardú de 17% i gcomórtas le 2008. Bhí ardú de 22% ó 1,184 i 2008 go 1,446 i 2009 ar líon na gcásanna a cuireadh i gcrích agus bhí ardú ó 765 ag deireadh na bliana 2008 go 838 ag deireadh na bliana 2009 ar líon na gcásanna idir lámha. Is é an toisc shubstantiúil is bonn leis na méaduithe sin an cionroinnt is inchurtha i leith an fháis ar líon na dtuarascálacha lechtaitheora.

In **Aguisín 2.3** cuirtear faisnéis ar fáil maidir le modh diúscartaigh na 1,446 chás a cuireadh i gcrích:

- cinn-tí deifnídeacha faoisimh ar thuarascálacha lechtaitheora ba chúis leis gur cuireadh thart ar a leath (715) díobh siúd i gcrích;
- Ba é ba thoradh ar nach mór an ceathrú cuid díobh (351) go ndearnadh coigeartú ar mhainneachtain i leith dhlí na gcuideachtaí agus/nó gur eisíodh foláirimh maidir le hiompar amach anseo i gcásanna inar braitheadh mainneachtain;
- ní raibh call le haon ghníomhaíocht dheifínídeach i 15% de chásanna (222) ó tharla go raibh an fhianaise maidir le mainneachtain neamhdhóthanach;

- dúnadh 10% (147) de na cásanna siocair nárbh ábhar do dhlí na gcuideachtaí iad nó siocair gurbh ábhar do dhlí na gcuideachtaí a oirfeadh do chaingeán cúirte a thionscnódh páirtithe leasmhara eile (m.sh. scairshealbhóirí cuideachta nó creidiúnaithe nó Cláraitheoir na gCuideachtaí) iad;
- dúnadh níos lú ná 1% (11) de chásanna i 2009 i ndiaidh don OSFC imeachtaí coiriúla nó sibhialta a chur i gcrích.

Dáileachán Tuarascálacha agus Gearáin Nua de réir Earnála i 2009

Mar a léirítear in **Aguisín 2.4** ba ó na hearnálacha a bhaineann le tógáil tithe, le heastát réadach, le ligean ar cíos, le mórdhíol, le miondhíol agus le monarú nach mór a dhá thrian de na 1,500 tuarascáil agus gearán nua a tháinig chuig OSFC i 2009.

Is trí thagairt a dhéanamh do na 876 thuarascáil tosaigh a fuarthas ó lechtaitheoirí i 2009 a dhéantar an briseadh síos de réir earnáil eacnamúil ar chuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú a chuirtear ar fáil in **Aguisín 2.5**. Ní haon iontas gur in earnáil na tógála a tharla gar dá thrian de na leachtuithe dócmhainneacha uile a tuairiscíodh. Ach bhain 45% eile de na leachtuithe dócmhainneacha uile a tuairiscíodh i 2009 le gnóthaí i dtrí earnáil eile (mórdhíol agus miondhíol, óstáin, beár is lónadóireacht agus monaraíocht). Is léir gurb ar na trí earnáil sin is mó atá na cúinsí deacra gheilleagair atá anois ann imithe i gcion.

Ach ar an dtaobh eile níl ach roinnt bheag chuideachtaí eastáit réadaigh agus cuideachtaí dar gnó tithe a ligean ar chíos ag dul faoi leachtú, cé go mbaineann tromlach na saincheisteanna eile a thuairiscítear don Oifig (ar a n-áirítear iadsan a thuairiscíonn iniúchóirí agus an pobal i gcoitinne) leosan mar earnáil, mar a léirítear in **Aguisín 2.6**.

Leachtuithe Sócmhainneacha agus Dócmhainneacha

Ciallaíonn an cor chun donais eacnamúil go bhfuil tionscadail ag tabhairt aghaidh ar dhúshláin mhóra le dhá bhliain anuas. Cé go raibh go leor cuideachtaí in ann a gceart a bhaint de na dúshláin sin bhí méadú suntasach ar líon na gcuideachta ar chlis orthu. Ba í an iarmhairt ba shuntasá an ardú de 361% ar líon na leachtuithe dócmhainneacha ó 344 i 2007 go 1,243 i 2009. Léirítear sa tábla a leanas líon na leachtuithe sócmhainneacha (leachtú comhaltaí) agus dócmhainneacha (leachtú creidiúnaithe agus Cúirte) a fógraíodh do OCC le bhlianta beaga anuas.

Leachtuithe	2005	2006	2007	2008	2009
Leachtuithe Creidiúnaithe	300	323	308	530	1,124
Leachtuithe Cúirte	49	31	36	83	121
Iomlán na gCuideachtaí Dócmhainneacha	349	354	344	613	1,243
Leachtuithe Comhaltaí	868	930	1,057	1,051	1,158
Na Leachtuithe uile	1,217	1,284	1,401	1,664	2,403

Cuideachtaí Dócmhainneacha Neamhleachtaithe/Díscaoilte

Is ionann agus fianaise shubstantiúil ar iarmhairtí an choir chun donais eacnamúil na 1,243 chuideachta dhócmhainneacha a chuaigh faoi leachtú i 2009 atá sonraithe sa tábla thuas. Ina theannta sin d'fhéadfadh roinnt céad nó roinnt míle cuideachta dhócmhainneach neamhshonraithe atá éirithe as bheith ag trádáil ach nach bhfuil curtha faoi leachtú bheith ar Chlár na gCuideachtaí ag am ar bith. Bainfear go leor díobh sin den Chlár in am agus i dtráth.

Cé nach bhfuil figiúirí cinntitheacha ann a thabharfadh léargas ar mhéid iomlán na gcuideachtaí dócmhainneacha (idir chuideachtaí leachtaithe agus chuideachtaí neamhleachtaithe) tá fáil ar fhiúirí bliantúla OCC a léiríonn líon na gcuideachta sócmhainneacha agus

dócmhainneacha díscaoilte. Chun ciall a bhaint as na figiúirí don tréimhse 2005 go 2009 sa tábla a leanas maidir le cuideachtaí atá bainte den chlár/díscaoilte ní mór machnamh a dhéanamh air:

- go mbeidh mall-aga ama idir an timthriall eacnamúil agus na figiúirí a bhaineann le cuideachtaí atá bainte den chlár, go háirithe más cuideachtaí dócmhainneacha iad. B'fhéidir go rachaidh dhá bhliain nó mar sin thart sula mbainfear cuideachta dhócmhainneach dhíomhaoin (arna fhianú le mainneachtain tuairisceán bliantúil a chlárú leis an OCC) de Chlár na gCuideachtaí;
- go mbeidh líon na gcuideachta a mbainfear de Chlár na gCuideachtaí faoi thionchar gníomhaíochtaí OCC, na gCoimisinéirí Ioncaim agus stiúirthóirí cuideachta an rogha a dhéanamh cuideachta a bhaint den Chlár.

Cineál na Cuideachta Díscaoilte	2005	2006	2007	2008	2009
'Bainte den Chlár ag OCC' ²⁰	9,514	5,255	4,085	5,804	5,729
'Bainte den Chlár ag na Coimisinéirí Ioncaim' ²¹	794	444	149	223	142
'Bainte den Chlár go Deonach' ²⁰	3,316	3,757	3,975	4,542	5,428
Iomlán	13,624	9,456	8,209	10,569	11,299

Is dóigh gur míniú na tosca sin ar an bhfáth nach bhfuil na méaduithe suntasacha céanna ar leachtuithe cuideachtaí dócmhainneacha fós léirithe i bhfigiúirí an tábla seo do na blianta deireanacha.

Fo-aidhm 2.1: Cásanna ina bhfuil Amhras faoi Mhí-iompar a Shainiú

Maidir le hobair na hOifige i 2009 ba é ba mhó a bhíodhas gafa leis an méadú ar líon na gcuideachtaí dócmhainneacha agus aon imscrúdú mór amháin, is é sin an ceann a bhain le Anglo Irish Bank Corporation Ltd. ("Anglo").

Imscrúdú Anglo

Seo é an t-imscrúdú is mó agus is casta a rinneadh OSFC riamh ón lá a bunaíodh í i ndeireadh na bliana 2001. Tá OSFC agus Biúró an Gharda um Imscrúdú Calaoise (BGIC) ag obair go dlúth lena chéile chun cúrsaí éagsúla a imscrúdú ar a n-áirítear:

- soláthar cúnaimh airgeadais ag Anglo i 2008 chun cuid dá scaireanna a cheannach;
- cúrsaí a bhaineann le hiasachtaí a thug Anglo dá stiúirthóirí i gcaitheamh roinnt bliana agus
- cúrsaí a bhaineann le leibhéal dearbhaithe earlaisí custaiméara in Anglo i 2008.

Tá páirteachas OSFC teoranta do na gnéithe sin den imscrúdú a thagann faoina sainchúram de réir dhlí na gcuideachtaí.

Fáil ar Dhoiciméid Ábhartha

Go luath in Eanáir 2009 chuir OSFC éileamh foirmeálta chuig Anglo ag iarraidh go dtabharfaí ar aird leabhair agus doiciméid áirithe faoi Alt 19 d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú). Seoladh doiciméid ábhartha chuig an Oifig i rith na seachtainí ina dhiaidh sin.

²⁰ Alt 311 d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú) agus alt 12 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 1982 (arna leasú).

²¹ Alt 882 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

Go deireanach i mí na Feabhra fuair triúr oifigeach Garda a bhí ar iasacht chuig OSFC barántais cuardaigh ó Chúirt Dúiche Bhaile Átha Cliath faoi Alt 20 d'Acht na bliana 1990 (arna leasú) i ndáil le trí áitreabh gnó de chuid Anglo. Le linn dóibh na cuardaigh sin a dhéanamh fuair an Garda agus oifigigh eile OSFC cúnamh ó GBFI. Fuarthas trí bharántas cuardaigh eile agus roinnt orduithe breise agus cuireadh i bhfeidhm iad níos deireanaí i 2009. Níor bhain an Oifig úsáid as an gcumhacht nua urghabhála leathnaithe²² ach ar ócáid amháin i rith na bliana agus b'shin tráth a bhíothas ag feidhmiú ceann de na barántas cuardaigh seo.

I rith na bliana d'fhoinsigh OSFC doiciméadú agus faisnéis ón Rialtóir Airgeadais, ó Údarás Maoirseachta Iniúchta agus Cuntasaíochta na hÉireann agus ó pháirtithe éagsúla eile. Bailítear ábhar breise de réir mar is gá.

Tríd is tríd fuair OSFC seilbh ar roinnt milliún doiciméad cóipe crua agus doiciméad digiteach i 2009 agus ba dhúshlán mór an t-ábhar sin a chaomhnú, a mheas agus a bhainistiú. Fuarthas uirlisí TE feabhsaithe de réir riachtanais. Ba mhór an tacaíocht a fuarthas ón Aonad Coiriúla Ríomhaire i BGIC agus ó shaineolaithe TE OSFC féin chun aghaidh a thabhairt ar na dúshlán sin.

Tá roinnt gnéithe den phróiseas seo a bhaineann le doiciméid ábhartha a fháil á maoirsiú ag an Ard-Chúirt. An uair deireanach a tháinig OSFC os comhair na Cúirte i mí na Nollag 2009 thagair OSFC don fhíríc go rabhtas fós ag déanamh measúnacht ar roinnt milliún doiciméad leictreonacha ó Anglo. Thoiligh an Chúirt leis gur choinnigh an Oifig roinnt meán ríomhaireachta ar feadh tréimhse bhreise sé mhí faoi Alt 20(2G)(a) d'Acht na bliana 1990²³ d'fhonn cinneadh maidir le cé acu 'faisnéis ábartha' 'material information', de réir bhrí Alt 20 a bhí san ábhar a ndearnadh urghabháil air nó nach ea a éascú. D'admhaigh an chúirt gur tasc uafásach deacair, 'daunting task' a bhí sa mheasúnacht seo.

De dhroim an fhórais go raibh roinnt den doiciméadú a urghabhadh ó Anglo faoi réir éilimh maidir le pribhléid ghairmiúil dlí (LPP), bhí ar an OSFC aitheasc a thabhairt don Ard-Chúirt maidir leis an gceist seo i Márta agus i Meán Fómhair 2009²⁴. A bhuíochas ghéilleadh na Cúirte, rinne OSFC agus Anglo socruithe Measúnóir Neamhspleách a cheapadh chun breithniú a dhéanamh ar mhéid scoite de dhoiciméid LPP nár thoiligh OSFC lena mbeith faoi pribhléid. Chuir an Ard-Chúirt in iúl nár ghá do na páirtithe dul ar ais chuici má bhí siad sásta le tuarascáil an Mheasúnóra. Bhíothas fós ag fanacht ar dheimhniú chinntí an Mheasúnóra ag deireadh na bliana.

Agallaimh

Thosaigh oifigigh OSFC ag cur agallamh ar fhoireann Anglo agus ar dhaoine ábhartha eile i 2009 agus leanadar leo amhlaidh go dtí deireadh na bliana.

Acmhainní Foirne

Sannadh acmhainní suntasacha foirne i rith na bliana chun aghaidh a thabhairt ar na dúshlán a bhain le himscrúduithe Anglo. Ar an gcéad ásc bhí roinnt atheagrúchán ar chlár oibre na hOifige féin ag gabháil leis sin. Go luath i 2009 sannadh roinnt ball d'fhoireann na Roinne do OSFC ar bhonn sealadach chun cabhrú léi an doiciméadú a urghabhadh ó Anglo a riar. Níos deireanaí fós chuir an Roinn Fiontair, Trádála agus Fostaíochta ceathrar bhall foirne riaracháin breise ar fáil chun cúnamh taca a sholáthar maidir le hobair Anglo.

Ar feadh roinnt mhaith de 2009 bhí 16 bhall foirne lánaimseartha choibhéiseacha (is é sin a thrian den phearsanra a raibh fáil orthu) curtha chun fónaimh ar bhonn buan sna himscrúduithe Anglo laistigh den OSFC. Ar an bhfoireann sin bhí Gardaí agus baill foirne le saineolas ar chuntasaíocht, ar chúrsaí riaracháin, ar TE agus ar an dlí. Ina theannta sin chuir Coimisinéir na nGardaí cúigear Garda breise ar fáil chun cúnamh taca a sholáthar i ndáil leis na himscrúduithe Garda agus OSFC gaolmhara.

Tríd is tríd bhíothas sásta leis an dul chun cinn a bhí á dhéanamh ar na himscrúduithe ag deireadh na bliana. Ar deireadh thiar is é Stúirthóir na nIonchúiseamh Poiblí a dhéanfaidh cinneadh in am is i dtráth faoi an bhfuil bunús ann le himeachtaí coiriúla a lainseáil.

Imscrúdú ar Imeachtaí i DCC plc, S & L Investments Ltd agus Lotus Green Ltd

Thionscain Fyffes plc éileamh sibhialta maidir le déileáil chos istigh i gcoinne DCC plc, S&L Investments Ltd, Lotus Green Ltd agus an tUasal James Flavin go luath i 2002. Ba é toradh na caingne fada sin go ndearnadh cinneadh d'aon ghuth sa Chúirt Uachtarach i 2007 sa chiall gur dhéileáil an tUasal Flavin i scaireanna Fyffes i mí na Feabhra 2000, tráth a raibh faisnéis phraghas-fógair maidir leis an gcuideachta sin ina sheilbh aige de bhua a chomhaltas i mbord na stiúrthóirí ag an am sin. Chosain sé €42 milliún (ar a n-áirítear costais dlíthiúla) ar Ghrúpa DCC i 2008 an t-éileamh sibhialta a réiteach.

Nuair a bhí deireadh leis an gcaingean sibhialta chuir OSFC iarratas chuig an Ard-Chúirt chun Cigire a cheapadh do DCC plc, S & L Investments Ltd. agus do Lotus Green Ltd d'fhonn na fírící maidir leis na hidirbhearta ábhartha i scaireanna Fyffes a fháil amach ní hamháin i mí na Feabhra 2000 ach i 1995 freisin, tráth a bhí idirbhearta gaolmhara eile á ndéanamh. Ag éirí as an iarratas sin chinn an Ard-Chúirt an tUasal Bill Shipsey SC a cheapadh i mí na Mheithimh 2008 mar Chigire do na trí cuideachta. Ba é aidhm an fhiosrúcháin seo an éiginnteacht reatha a bhain le

22 Mar a cheadaítear le hAlt 20 d'Acht na bliana 1990 (arna leasú ag Alt 5 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 2009).

23 Arna chur isteach le hAlt 5(b) d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 2009.

24 Rinneadh iarratais Mháirta agus Mheán an Fómhair faoi Alt 23(1) d'Acht na gCuideachtaí 1990 agus faoi Alt 23(1C) d'Acht na bliana 1990 (arna chur isteach le hAlt 6 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 2009) faoi seach.

gnéithe de cheannacháin agus de dhíolacháin éagsúla na scaireanna Fyffes idir 1995 agus 2000 a shoiléiriú agus an fhreagracht agus an chiontacht chuí a chur i leith duine ar bith a chuidigh le mainneachtain bhraite.

Ag druidim le deireadh na bliana 2009 chuir an Cigire an Tuarascáil chríochnaithe faoi bhráid na hArd-Chúirte agus d'ordaigh siadsan í a fhoilsiú an 19 Eanáir 2010. Ar foilsiú di, chuir an Stiúrthóir um Fhorfheidmiú Corparáideach in iúl nach raibh sé de rún aige aon imeachtaí a bhunú de thoradh chinntí na Tuarascála. Tá cóipeanna den Tuarascáil leathnaithe agus de ráiteas preasa an Stiúrthóra ar fáil ag www.osfc.ie. I **Léargas 2.1.1** tá achoimre ar phríomhchonchlúidí an Chigire.

Léargas 2.1.1: Príomhchonchlúidí Cigire DCC plc, S&L Investments Ltd agus Lotus Green Ltd

“...glacann na cuideachtaí leis go bhfuil freagracht chorparáideach tromchúiseach orthu.” agus “chuir na stiúrthóirí, na hoifigigh agus na fostaithe ón bPríomhfheidhmeannach anuas, luach ard ar ghéilliúntas dlíthiúil agus rialaitheach...” (mír 12.1.6)

“...the companies took their corporate responsibilities very seriously.” and “the directors, officers and employees, from the then Chief Executive down, placed a high value on legal and regulatory compliance...”

“ní eascráionn as cinneadh DCC agus S&L an leas tairbhíúil i scaireanna Fyffes a aistriú go Lotus Green ná as éadail an leasa thairbhíúil sin ag Lotus Green i 1995, fionais nó inthosca a thugann le tuiscint go raibh aon sárú ar Alt 108 d’Acht na gCuideachtaí 1990 [ina bpléitear déileáil cos istigh]...” (mír 12.1.9)

“...the decision of DCC and S&L to transfer the beneficial interest in the Fyffes shares to Lotus Green, and Lotus Green’s acquisition of that interest in 1995, does not give rise to facts or circumstances suggesting a breach of Section 108 of the Companies Act, 1990 [dealing with insider dealing]...”

“...[i 2000] níor thug an tUasal Flavin faisnéis phraghas-togair a bhí ina sheilbh do aon daoine sna cuideachtaí seachas d’Oifigeach Géilliúntais Grúpa DCC... mar chuid de nós imeachta aon ghéilliúntas, agus do chomhairleoir dlí na gcuideachtaí... chun críche comhairle dlí a lorg. Dá bhrí sin cé go raibh roinnt daoine laistigh de DCC... a d’fhreastail don déileáil sna scaireanna sa chiall teicniúil, tá mé sásta nach raibh aon duine a bhí gafa le díolachán na scaireanna laistigh de DCC a chur i gcrích ar an eolas go raibh aon fhaisnéis den chineál praghas-togair ina sheilbh ag Jim Flavin a chuirfeadh faoi deara go raibh an déileáil midhleathach.” (mír 12.1.15)

“...[in 2000] Mr Flavin did not communicate the Fyffes’ price sensitive information in his possession to anyone in the companies other than to the DCC Group Compliance Officer... as part of a compliance procedure and the companies’ legal adviser... for the purpose of seeking legal advice. Therefore, although several persons within DCC... facilitated the ‘dealing’ in the shares in a technical sense, I am satisfied that no one involved in effecting the share sales within DCC knew that Jim Flavin had any information of a price sensitive nature in his possession which could make the dealing unlawful.”

“Ba chostasach an earráid é do DCC, dá iar-Chathaoirleach Feidhmeannach agus dá bhunaitheoir. Ba chostasach an earráid é do DCC freisin i dtéarmaí an airgid a raibh sé de cheangal orthu a íoc do DCC, ach b’fhéidir a áitiú gur chostasáí fós a bhí sé i dtéarmaí an damáiste a rinneadh do cháil DCC agus do Jim Flavin. Níl aon chinneadh ar féidir liomsa a dhéanamh a d’fhéadfadh an damáiste cáile a fulaingíodh sa chás seo a leigheas. Ar a laghad áfach is féidir an ruaig a chur ar an liomhain go ndearnadh déileáil mhicheart d’aon uim nó gur fhianaise an déileáil ar mhí-ionnachas Jim Flavin nó go raibh cultúr na mí-urraime i réim i DCC i ndáil le cód na gcuideachtaí.”

“The error was a costly one for DCC and its former Executive Chairman and founder. It was costly for DCC in terms of the money it was required to pay to Fyffes, but it was, arguably, more costly in terms of the reputational damage to both DCC and Jim Flavin. No finding of mine can repair the reputational damage inflicted in this matter. At least, however, the suggestion that the dealing was intentionally wrongful, or that it was evidence of dishonesty on the part of Jim Flavin and of a culture of disrespect for the companies code in DCC can be dispelled.”

“Ní hamhlaidh gur ghníomhaigh Jim Flavin go meargánta nó gan chúram. Cinneadh ar deireadh thiar gur míbhreithiúnas a bhí ann maidir leis an bhfaisnéis a bhí ina sheilbh aige nuair a tháinig na stocbhroicéirí chuige chun na scaireanna a cheannach, ach nár dhéileáil sé gan smaoineamh a dhéanamh an raibh sé de chead aige nó ag DCC na scaireanna a dhíol. Ag breathnú siar ar chúrsaí anois is léir go raibh sé rómhuiníneach as gníomhaíochtaí Fyffes. Níorbh aon chosaint dó a eolasaí is a bhí sé ar cibé treoir a bhí ar fáil ón Margadh Stoic in Éirinn nó san RA maidir le cad is déileáil chos istigh ann nó cad is faisnéis phraghas-togair ann.” (mír 12.1.19)

“The actions of Jim Flavin were not undertaken recklessly or with an absence of care. He was ultimately found to have misjudged the information he had in his possession when he was approached by the stockbrokers with a view to buying the shares, but he did not ‘deal’ without considering whether he or DCC were free to sell the shares. With hindsight, he placed far too much reliance on the actions of Fyffes. His familiarity with such guidance as existed from the Stock Exchange in Ireland and the U.K. as to what constituted ‘insider dealing’ or ‘price sensitive information’, did not protect or assist him.”

“Ag am áfach a bhfuil dreamanna idirnáisiúnta ag bualadh anuas ar ‘Ireland Inc’ i ndáil leis an aireachtáil go bhfuil caighdeán ísle i réim in ionaid arda chorparáideacha is é an teachtaireacht atá le fáil ón tuarascáil seo go raibh gníomhaíochtaí DCC, S&L agus Lotus Green idir 1995 agus 2000 i ndáil le hidirbhearta faoi imscrúdú agus in ainneoin earráid bhreithiúnais an Uasail Flavin, ag teacht leis na caighdeáin a cheanglaítear de réir dlí.” (mír 12.1.20)

“At a time however when ‘Ireland Inc’ is taking a beating internationally from a perception of low standards in high corporate places the message from this report is that the actions and behaviour of DCC, S&L and Lotus Green between 1995 and 2000 in connection with the transactions under investigation measured up to the standards required by law notwithstanding Mr. Flavin’s error of judgment.”

Imscrúduithe Foirmeálta eile

Amach ó DCC agus ó Anglo bhí dhá imscrúdú fhoirmeálta ar leabhair agus ar dhoiciméid chuideachta fós gan bheith críochnaithe ag an Oifig ag tús na bliana 2009. I gcás amháin bhí dul chun cinn suntasach déanta chun breithniú ar na himeachtaí casta a bhí i gceist agus b'fhéidir go gcuirfidh OSFC imeachtaí forfheidhmithe ar bun maidir leis i 2010.

Rinneadh tagairt i dTuarascálacha Bliantúla a eisíodh roimhe seo don imscrúdú a rinne OSFC ar leabhair agus ar dhoiciméid Cologne Reinsurance Ltd. Tuigtear gur féidir gur cuireadh deireadh le roinnt imeachtaí gaolmhara sna SA i 2009 a raibh roinnt de na páirtithe bainteach leo agus ag deireadh na bliana bhí an Oifig ag feitheamh ar dheimhniú thoradh na n-imeachtaí sin sula measfadh sí cén beart, má bhí beart le déanamh, a bheadh oiriúnach do OSFC sa chás.

Córas Tuairiscithe an Leachtaitheora

Léirítear próiseas agus raon feidhme tuairiscíú leachtaitheora in dhá phríomhfhoilseachán de chuid OSFC, Fógra Cinnidh D/2002/3 arna comhlánú le Fógra Cinnidh D/2003/1²⁵. Mar achoimre, tá ceangal dlí²⁶ ar leachtaitheoir i gcuideachta atá faoi leachtú dócmhainneach forléasadh na cuideachta agus iompar aon duine a bhí ina stiúirthóir uirthi sa dhá mhí dhéag sular cuireadh faoi leachtú í a thuairiscíú do OSFC. Ní mór don leachtaitheoir freisin iarratas ar shrianadh²⁷ i leith gach duine de na stiúirthóirí a chur chuig an Ard-Chúirt mura scaoileann OSFC ón oibleagáid sin é/í. Measann an Oifig go bhfuil faoiseamh (an scaoileadh) oiriúnach nuair a chuireann an leachtaitheoir cosaint loighciúil faoina bráid a thacaíonn le dearbhú gur ghníomhaigh an stiúirthóir go macánta agus go freagrach le linn dó/di cúrsaí na cuideachta a stiúradh.

Ó tharla líon mór tuarascálacha ó leachtaitheoirí a bheith ag teacht chuig an Oifig agus méadú i gcónaí ar an líon sin agus aird aici ar na hacmhainní teoranta a bhí aici chuir OSFC cinneadh dá cuid i bhfeidhm i 2009 deireadh a chur leis an gceangal ar leachtaitheoirí tuarascálacha breise agus deiridh a thabhairt ar aird a thúsce a bhí cinneadh deifnídeach déanta ag an Oifig faoiseamh a dheonú nó gan a dheonú. De thoradh an chinidh pholasaí seo a fógraíodh i bhfógra Faisnéise I/2009/1²⁸ is féidir níos mó acmhainní a dhíriú i dtreo tuarascálacha tosaigh leachtaitheoirí agus is é is tábhachtaí.

Tuarascálacha Leachtaitheora i 2009

Tá sonraí maidir le líon na dtuarascálacha leachtaitheora i 2009 in **Aguisín 2.1.1**. Fuarthas 876 tuarascálacha tosaigh (406 in 2008)²⁹ i ndáil le cuideachtaí a cuireadh faoi leachtú le deireanas. Cuireadh isteach 247 dtuarascáil bhreise³⁰ nó deiridh³¹ freisin (768 i 2008). Ba é cinneadh OSFC an ceangal maidir le cur isteach na dtuarascálacha seo a dhéanamh níos scaoilte ba chúis leis an titim tobann. Fuarthas 1,123 thuarascáil leachtaitheora ina n-i 2009 (1,174 i 2008).

Ba é 95%, méid ab ionann agus an méid i 2008, an ráta géilliúntais maidir le leachtaitheoirí a thug ar aird na gcéad tuarascálacha go tráthúil i gcaitheamh na bliana. Rinne an Oifig monatóireacht freisin le cinntiú go raibh leachtaitheoirí ag cur isteach na dtuarascálacha breise agus deiridh. Maidir leis na dtuarascálacha uile a bhí dlite, chuaigh an Oifig i mbun cumarsáide foirmeálta le 60 leachtaitheoir ar 172 ócáid (110 ócáid i 2008) le cur in iúl dóibh go raibh mainneachtain déanta acu maidir lena n-oibleagáidí tuairiscithe reachtúla.

Is nós ag OSFC leachtaitheoirí a spreagadh tráth a mbíonn tuarascálacha á n-ullmhú acu chun moladh cuí a dhéanamh maidir le faoiseamh trí thagairt a dhéanamh do thorthaí a gcuid imscrúduithe. Mheas an Oifig go raibh caighdeán na dtuarascálacha leachtaitheora a fuarthas i 2009 sáisiúil den chuid is mó. Chuaigh foireann na hOifige i mbun páirtíochta le leachtaitheoirí i rith na bliana chun soiléiriú a fháil maidir le heilimintí dá gcuid tuarascálacha. Bíonn an réimse seo faoi réir athbheithniú leanúnach d'fhonn caighdeán an tuairiscithe a choinneáil slán.

Cinntí OSFC i leith Faoisimh

Rinne OSFC cinntí maidir le 962 thuarascáil leachtaitheora i 2009; tuarascálacha tosaigh a bhí i 625 acu agus tuarascálacha breise nó deiridh a bhí i 337 acu. Ba iad 1,098, 351 agus 747 faoi seach na figiúirí coibhéiseacha sa bhliain 2008. Cé gur féidir an meath ar thuarascálacha breise agus deiridh a fhritháireamh in aghaidh an mhéadaithe mhóir ar thuarascálacha tosaigh, is mó na

25 Tá na doiciméid seo ar fáil ag www.odce.ie/ga/media_decision_notices.aspx.

26 Alt 56 den Acht um Fhorfheidhmíú Dhlí na gCuideachtaí, 2001.

27 Sa chás go bhfuil duine aonair srianta, is féidir leis/léi gníomhú mar stiúirthóir nó mar rúnaí ar chuideachta ar feadh tréimhse chúig bliana ina dhiaidh sin ar an choinníoll amháin go dtagann an chuideachta sin le ceangail chaipitilthe íosta áirithe. I gcás cuideachta príobháidí, éilítear íosmhéid scairchaipitil ghlaite de €63,487. I gcás cuideachta poiblí teoranta is é €317,435 an figiúr comhfhreagrach. Chomh maith leis sin caithfean an scairchaipiteal glaoite a íoc ina iomláine in airgead tirim. Ceadaíonn srianadh do dhaoiné aonair áis a bhaint as leasanna dliteanais teoranta ar bhonn leanúnach. Má sháraíonn duine srianta na coinníollacha caipitilthe áfach tiocfaidh go mbeidh sé/sí i mbaol a c(h)iontaithe i gcion indíotáilte agus i mbaol a f(h)íneála agus a d(h)íocháilithe ar feadh cúig bliana.

28 Tá na doiciméid seo ar fáil ag http://www.odce.ie/ga/media_information_notices.aspx.

29 Is éard is tuarascáil tosaigh ann an chéad tuarascáil a fhaightear ó leachtaitheoir taobh istigh de sé mhí ó am a cheapacháin agus i bhformhór na gcásanna is ar bhonn na tuarascála sin a dhéantar an cinneadh maidir le faoiseamh a dheonú nó gan a dheonú. I roinnt cásanna deonaítear faoiseamh 'ag an am seo' d'fhonn imscrúduithe breise an leachtaitheora a éascú.

30 Is gnách go bhfaightear tuarascáil bhreise ó leachtaitheoir sé mhí ina dhiaidh má deonaíodh faoiseamh 'ag an am seo' agus dhá mhí dhéag ina dhiaidh más amhlaidh go bhfuil cinneadh déanta faoiseamh a dheonú nó gan a dheonú. Is ar an dóigh sin a dhéanann an OSFC monatóireacht ar dhul chun cinn leachtaithe dhócmhainneach. Os rud é gur ar bhonn na tuarascála tosaigh a dhéanfar an príomhchinneadh maidir le cé acu an scaoilfean nó nach scaoilfean leachtaitheoir ón oibleagáid imeachtaí srianta a thionscnamh is cinntí um 'scaoileadh' a bheidh i bhformhór na gcinntí le haghaidh tuarascálacha breise. An eisceacht maidir leis sin is ea nuair a deonaíodh 'faoiseamh ag an am seo' níos luaithe d'fhonn freastail a dhéanamh d'imscrúduithe breise an leachtaitheora.

31 Faightear tuarascáil deiridh ó leachtaitheoir ceithre seachtaine roimh chruinnithe deireanacha nó roimh díscaoileadh deireanach más leachtú Cúirte atá sa leachtú. Is cleachtas monatóireachta deiridh OSFC é seo sula ndíscaoilfean cuideachta dhócmhainneach.

huaireanta oibre foirne a chaitear ar mheasúnú tuarascáil tosaigh an leachtaitheora. Is amhlaidh dá réir gur ionann an méadú ó 351 go 625 ar láimhdeachas tuarascálacha tosaigh leachtaitheoirí agus méadú suntasach ar an ngníomhaíocht sa réimse seo.

Seo a leanas cineál na gcinntí i leith faoisimh i ndáil le tuarascálacha tosaigh i 2009 (i gcomórtas le 2008):

Cineál an Chinnté	2008	%	2009	%
Faoiseamh iomlán ³²	251	71%	426	68%
Gan faoiseamh ³³	23	7%	41	7%
Faoiseamh 'ag an am seo' ³⁴	70	20%	149	24%
Páirtfhaoiseamh ³⁵	6	2%	9	1%
Cinntí eile	1	0%	0	0%
Iomlán	351	100%	625	100%

Bhí an laghdú beag ó 71% go 68% ar mhéid na gcinntí 'faoiseamh iomlán' idir 2008 agus 2009 faoi seach ag teacht leis an méadú beag ó 20% go 24% ar chinntí 'faoiseamh ag an am seo'. Tá méadú ar líon na leachtaitheoirí atá ag iarraidh breis ama chun obair imscrúdaithe a chur i gcrích tugtha faoi deara ag an Oifig. Is dócha gurb é an brú oibre i ndáil le cleachtais leachtaitheora de bharr an mhéadaithe mhóir ar líon na gcuideachtaí atá ag dul faoi leachtú is cúis leis sin. Ach tá an Oifig i bhfách leis an tuairisciú iomlán agus tráthúil a choinneáil ar siúl agus beidh sí ag súil leis go gcuirfidh leachtaitheoirí teorainn de 20% le líon na n-iarratas ar bhreis ama a chuireann siad chuig an Oifig.

Le linn di cinntí a dhéanamh maidir le faoiseamh is mian leis an Oifig a chinntiú freisin nach gcuirfead ar aon stiúrthóir gan ghá, an trioblóid a bhaineann le héisteacht san Ard-Chúirt i gcás go bhfuil sé léirithe go soiléir aige nó aici gur ghníomhaigh sé/sí go macánta agus go freagrach le linn dó/di cúrsaí an tionscadail loicthe a stiúradh.

Is cinnte nuair a bhíonn cinntí maidir le 'gan faoiseamh' nó 'páirtfhaoiseamh' á ndéanamh ag OSFC nach cinntí maidir le hionrachas nó le freagracht na stiúrthóirí lena mbaineann atá i gceist agus bheadh sé míchuí dá ndéanfaí aon tátal nó aon líomhain dá leithéid a tharraingt as an scéal. Is faoin Ard-Chúirt (tar éis fianaise leachtaitheora agus mínithe stiúrthóirí cuideachta a éisteacht) atá sé cinneadh a dhéanamh faoi ar chóir dearbhú um shrianadh a dhéanamh maidir le haon stiúrthóir cuideachta faoi leith.

Tá liostaí iomlána na gcuideachtaí ar deonaíodh 'faoiseamh iomlán' agus faoiseamh 'ag an am seo' ina leith le fáil i 2009 i bhFógra Eolais OSFC Uimh. 1/2009/1 ar shuíomh idirlín OSFC ag www.osfc.ie.

Córas Tuairiscithe an Chomhlachta Iniúchóra agus Cuntasaíochta

Tá ceangal reachtúil ar iniúchóirí tuairisc a chur chuig OSFC má bhraitear i gcúrsa iniúchta cásanna ina bhfuil amhras faoi chion indíotáilte faoi Achtanna na gCuideachtaí³⁶. I gcomhar leis na comhlachtaí aitheanta cuntasaíochta thairg OSFC treoir thábhachtach maidir leis an oibleagáid tábhachtach tuairiscithe seo³⁷. Tá curtha in iúl níos luaithe sa Tuarascáil seo gur foilsíodh Fógra Faisnéise nua OSFC³⁸ i gcomhpháirt leis na comhlachtaí aitheanta cuntasaíochta i 2009 a raibh sé d'aidhm leis raon teoranta na gciontaí a thuairiscítí don Oifig san am atá caite a leathnú.

Baineann oibleagáid tuairiscithe cosúil leis sin le comhlachtaí cuntasaíochta le linn dóibh a gcuid feidhmeanna araíonachta a fheidhmiú³⁹.

Tuarascálacha Chomhlachtaí Iniúchóra agus Cuntasaíochta i 2009

Fuarthas 237 dtuarascáil dá leithéid i 2009 (210 i 2008) agus thángthar go léir ó iniúchóirí cé is moite dhá cheann díobh (trí i 2008).

32 Deonaíodh 'faoiseamh iomlán' i gcásanna a raibh OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag stiúrthóirí uile na cuideachta dócmhainní gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

33 Níor deonaíodh faoiseamh nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, nach raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag aon cheann de stiúrthóirí na cuideachta dócmhainní gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

34 Deonaíodh faoiseamh 'ag an am seo' i gcásanna ina raibh OSFC sásta gur theastaigh tuilleadh ama ón leachtaitheoir chun na cúinsí ba chúis le forléasadh na cuideachta a imscrúdú mar ba chúí. Cuireann an OSFC ceangal ar leachtaitheoirí den chineál sin an dara tuarascáil a chur isteach; déantar cinneadh nua maidir le faoiseamh ina dhiaidh sin.

35 Deonaíodh 'páirtfhaoiseamh' nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

36 Faoi Alt 194(5) d'Acht na gCuideachtaí 1990 arna chur isteach ag Alt 74 d'Acht na bliana 2001 agus ina dhiaidh sin arna leasú ag Alt 37 d'Acht na gCuideachtaí (Iniúchadh agus Cuntasaíocht) 2003 agus ag Alt 73 den Acht um Chistí Infheistíochta, Cuideachtaí agus Forálacha Ilghnéitheacha 2005.

37 Fógra Cinnidh D/2003/2 – Treoir Athbheithnithe faoin Dualgas ar Iniúchóirí Cásanna ina bhfuil Amhras faoi Chionta Indíotáilte a thuairiscítí don Stiúrthóir um Fhorfheidhmiú Corparáideach.

38 Fógra Eolais 1/2009/4 – Cionta i gcoinne Dhlí na gCuideachtaí a Thuairiscítí: Faisnéis d'Iniúchóirí.

39 Alt 58 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001 (maidir le leachtaitheoirí agus glacadóirí) agus Alt 192(6) d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú ag Alt 73 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001) (maidir le comhaltaí an chomhlachta go ginearálta) a bhaineann go príomha le cásanna ina bhfuil amhras faoi chionta indíotáilte faoi Achtanna na gCuideachtaí.

In **Aguisín 2.1.2** leis an Tuarascáil seo liostaítear na príomhchásanna a tuairiscíodh i 2009 ina raibh amhras faoi chion. Mar ab amhlaidh sna blianta a chuaigh roimhe seo ba thréith de 92% de na mainneachtanaí a tuairiscíodh an dá fhionnachtain a leanas:

- idirbhearta stiúrthóirí a bhí i gceist i 185 chás a bhain le húsáid mhíchuí sócmhainní cuideachta⁴⁰. B'ionann agus méadú de 25% ar an mbreis agus 146 mhainneachtain a fuarthas i 2008 an figiúr seo;
- tuairiscíodh 33 chás i 2008 ina raibh amhras faoi loic maidir le leabhair chúí chuntas⁴¹ a choinneáil (32 chás i 2008).

Idirbhearta Stiúrthóirí

Aibhsíodh feiniméan iasachtaí stiúrthóirí agus idirbhearta eile i dTuarascálacha Bliantúla a foilsíodh roimhe seo agus, ar an drochuair, chuir imeachtaí na bliana 2009 faoi deara go bhfuil an tsaincheist seo i mbéal an phobail i gcónaí. B'ionann agus ardú de 20% i gcomórtas le méid na gcásanna i 2008 an 185 chás maidir le hidirbhearta iomarcacha stiúrthóirí a tuairiscíodh i 2009. Tharla an cion áirithe seo i nach mór 80% de na tuarascálacha iniúchára a fuarthas. Maidir leis na cásanna a tuairiscíodh ba é €162 milliún an méid airgid a bhain leo i 2009; is ardú de 21% é sin ar fhigiúr na bliana 2008, €134 milliún.

Lean an Oifig léi i 2009 ag spreagadh stiúrthóirí i gcásanna iomchuí idirbhearta ionsaitheacha a braitheadh a chur ina gceart trí airgead a aisíoc don chuideachta d'fhonn na méideanna a bhí fós gan íoc a choinneáil taobh istigh de na teorainneacha a cheadaítear faoi dhlí na gcuideachtaí. Ar mhodhanna inghlactha eile áirítear athstruchtúru oiriúnach corparáideach sa chaoi is go cruthaítear grúpa cuideachta mar a mhínítear le hAchtanna na gCuideachtaí idir na cuideachtaí iasachtacha agus na cuideachtaí tabhartha iasachtaí. Tugadh rabhadh do stiúrthóirí maidir leis na hiarmhairtí dóibh agus dá gcuideachtaí dá dtarlódh mainneachtanaí dá leithéid amach anseo.

Tríd is tríd chuir stiúrthóirí cuideachtaí luach €94 milliún de hidirbhearta ar ais laistigh de na teorainneacha a cheadaítear faoin dlí ar a n-áirítear an chás mór atá luaite i **Léaráid 2.1.2** thíos faoi, taobh istigh de na teorainneacha a cheadaítear faoin dlí. De thoradh an mheatha ar an gcomhshaol eacnamúil bhí méadú i 2009 ar an bhfianaise nach rabhthas in ann cuid de na hiasachtaí agus de na hidirbhearta eile a fuair stiúrthóirí agus daoine bainteacha óna gcuideachtaí a íoc ar ais. Thug an Oifig rabhadh do thart ar 360 stiúrthóir i rith na bliana. Creidtear go gcuirfidh an laghdú ar an dualgas cruthúnais i ndáil leis an bhforáil um chion gaolmhar⁴² modh inmharthana ar fáil chun pionós a ghearradh ar stiúrthóirí faillíocha amach anseo i gcásanna oiriúnacha.

Bhí 55 chás idir lámha ag deireadh na bliana agus ba é €68 milliún an luach idirbheart comhcheangailte tuairiscithe a bhain leo.

Léiriú 2.1.2: Sárú na Srianta a Rialaíonn Idirbhearta Stiúrthóirí a Réiteach trí Athstruchtúru Corparáideach

I 2009 fuair an Oifig tuarascáil um chion indíotáilte ó iniúcháir cuideachta móire ("Cuideachta A") maidir le hidirbheart os cionn an mhéid a bhí ceadaithe de réir dlí. Bhain sé le hiasachtaí de níos mó ná €70 milliún a thug Cuideachta A do chuideachtaí nach cuid de ghrúpa cuideachtaí a chuimsigh Cuideachta A a bhí iontu. Bhí na cuideachtaí thairbhíocha á rialú ar leithligh ag stiúrthóirí Cuideachta A áfach.

Réitíodh an scéal trí athscruchtúru corparáideach a chruthaigh grúpa cuideachtaí de réir bhrí Alt 155 d'Acht na gCuideachtaí 1963. Cheadaítear idirbhearta grúpa inmheánacha de réir Cuid III d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú).

Ní hamháin go gceanglaítear de réir dlí go mbeidh srianadh ar úsáid sócmhainní cuideachta chun críocha eile seachas chun leasa na cuideachta agus cuideachtaí grúpa eile ach ceanglaítear freisin⁴³ go nochtfar faisnéis shonraithe a bhaineann le hidirbhearta idir cuideachtaí agus a gcuid stiúrthóirí nó idir cuideachtaí agus páirtithe eile a bhfuil baint acu leis na stiúrthóirí sna nótaí a ghabhann le ráitis airgeadais cuideachta. Ba réimse é seo a ndearna foireann OSFC iniúchadh air i 2009 ar bhonn leanúnach.

Gearáin Phoiblí agus Braith eile - Próiseas Deonach

Murab ionann agus leachtaitheoirí, iniúcháirí, agus comhlachtaí cuntasáiochta a bhfuil ceangal dlí orthu sna himthosca atá sonraithe sa dlí tuarascáil a chur chuig OSFC, is próiseas deonach amach is amach atá i gceist le gearáin ón bpobal agus ó eintitis eile. I gcás rialtóirí eile is de bhíthin forálacha maidir le comhroinnt dhleathach faisnéise trína ndíolmhaítear na comhlachtaí óna ngnáthoibleagáid maidir le rúndacht a dhéantar freastal don tuairiscí seo.

Braitheann OSFC, i gcúrsa a cuid oibre féin agus le linn di monatóireacht a dhéanamh ar thuarascálacha sna meáin agus ar thuarascálacha eile arna bhfoilsíú, saincheisteanna ar féidir go mbaineann tréithe de dhlí na gcuideachtaí leo.

Gearáin Phoiblí agus Braith eile i 2009

Bhí titim bheag de 3% (ó 416 go 405) ar líon na ngearán a tháinig ón bpobal agus ar bhraith eile a tharraing aird na hOifige orthu féin i 2009.

40 Contrártha le Cuid III de Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú).

41 Contrártha le hAlt 202 de Acht na gCuideachtaí 1990.

42 Alt 40 d'Acht na bliana 1990 (arna leasú ag Alt 7 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 2009).

43 Alt 41 go hAlt 46 d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú go háirithe ag Alt 8 agus ag Alt 9 de d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 2009).

Léirítear in **Aguisín 2.1.3** i bhfoirm achomair tréithe na ngearán éagsúla a tháinig ón bpobal agus tréithe na saincheistanna braite eile a tháinig chun suntais i 2009. Feicfead an t-athrú is mó ar an bpointe boise a mhéid is atá na saincheistanna a thuairiscítear sna foinsí sin éagsúil leo siúd a thuairiscíonn iniúchóirí.

B'fhéidir gurb é an t-athrú is suntasaí ar thréithe na gceistanna ar tarraingíodh aird orthu an méadú ó ocht go 53 ar líon na n-easnamh iniúchta idir 2008 agus 2009. Ar na tosca ba shiocair leis an méadú mór bhí méadú ar bhraith maidir le:

- neamhnochtadh a rinneadh stiúrthóirí agus iniúchóirí i ráitis airgeadais cuideachta de shonraí cineálacha áirithe idirbhearta agus socruithe a rinneadh stiúrthóirí agus daoine eile lena gcuideachtaí agus le fochuideachtaí a gcuideachtaí.
- 'iniúchadh' cuideachtaí, mar a ghlaitear air, ag daoine nach bhfuil cáilithe chun gníomhú mar iniúchóirí.

Loiceadh Rialachais Chorparáidigh i gComhlachtaí Poiblí

Cé nach bhfuil sé soiléir ón aicmiú a dhéantar in **Aguisín 2.1.3** tá níos mó teachtaireachtaí ná riamh á gcur chuig an Oifig ag éileamh go mbeadh sí páirteach in imscrúduithe ar loiceadh rialachais chorparáidigh i gcomhlachtaí san earnáil phoiblí. In amanna níl na heintitis lena mbaineann ina gcuideachtaí fiú atá bunaithe agus cláraithe faoi Achtanna na gCuideachtaí. I gcás amháin le deireanas, mar shampla, corparáid reachtúil a bunaíodh faoi chód dlí dá cuid féin a bhí sa chomhlacht poiblí a bhí i gceist. Dá bhrí sin níorbh fhéidir leis an OSFC aon idirghabháil a dhéanamh toisc nach raibh an comhlacht i gceist faoi shainchúram reachtúil na hOifige.

Más amhlaidh gur bunaíodh agus gur cláraíodh an comhlacht poiblí i gceist faoi Achtanna na gCuideachtaí is gnáthchleachtas san OSFC gach cás dá leithéid a phlé amháin is dá mba gearán nó tuarascáil chuideachta ón earnáil phríobháideach a bhí ann. I gcás áirithe amháin i 2009 chuaigh an Oifig i mbun plé le Roinn Rialtais agus le hionadaithe poiblí maidir le dearbhuithe ginearálta i leith mí-iompair i gcomhlacht poiblí ab ábhar do scrúdú fóiréinseach gairmiúil. Chinn OSFC ón bhfaisnéis a bhí ar fáil di nach raibh aon fhianaise shoiléir ar shárú dhlí na gcuideachtaí sa chás sin. Cuireadh na dearbhuithe maidir le mí-iompar faoi bhráid an Gharda Shíochána. I **Léiriú 2.1.3** a leanas tá breis faisnéise maidir le cineál an chinnidh a rinneadh OSFC ar an gcás.

Léiriú 2.1.3: Cinneadh OSFC maidir le Loiceadh Rialachais Chorparáidigh i gComhlacht Poiblí

Chinn OSFC i 2009 nach raibh ról aici maidir le himscrúdú a dhéanamh ar shaincheistanna i gComhlacht Poiblí áirithe ab ábhar do ghearán. Seo freagra conclúideach an Stiúrthóra do fhreagróir maidir leis an gcinneadh sin:

*“Mar is eol duit is é an sainchúram atá agam géilliúntas i leith Achtanna na gCuideachtaí a spreagadh agus a iarraidh orthu siúd a bhfuil ambrás fúthu gur sháraigh siad a gcuid oibleagáid faoin na hAchtanna san míniú a thabhairt. Tá scrúdú déanta ar an bhfaisnéis a bhí ar fáil dúinn maidir leis [an] Cuideachta agus is é an cinneadh deireanach i ndiaidh na bhfiosruithe nach bhfuil fianaise ann gur sáraíodh Achtanna na gCuideachtaí.
“As you will know, my remit is to encourage compliance with the Companies Acts and to bring to account those who are suspected of breaching the obligations in those Acts. We have examined the information available to us in relation to [the] Company and have concluded our enquiries on the basis that no evident breach of the Companies Acts is indicated.*

Mar a mhínigh mé san fhreagra a thug mé roimhe bionn oibleagáidí dlíthiúla ar chuideachtaí agus ar stiúrthóirí cuideachta faoi chóid éagsúla dlí. Ina theannta sin... bionn freagrachtaí breise maidir le rialachas corparáideach ar chuideachta... atá go hiomlán faoi úinéireacht an Stáit.

As I explained in a previous reply, companies and company directors have legal obligations under various codes of law. Moreover, companies... which are wholly owned by the State have additional corporate governance responsibilities.

Tugaimid dár n-aire gur... thug an Tuarascáil aghaidh go sonrach ar na ceangail rialaitheacha agus ar na ceangail um rialachas corparáideach a leanas a bhaineann leis [an] gcuideachta:

We note that the... Report specifically addressed the following regulatory and corporate governance requirements pertaining to [the] Company:

- [Acht príomh ainmnithe];
- Treoirlínte chun moltaí um chaiteachas caipitil san earnáil phoiblí a mheasú agus a riar (Iúil 1994); *Guidelines for the appraisal and management of capital expenditure proposals in the public sector (July 1994);*
- Cód Cleachtais um Rialachas Comhlachtaí Stáit 2001; *Code of Practice for the Governance of State Bodies 2001;*
- Treoracha le haghaidh Soláthar Poiblí 1994 agus 2004 agus Treoracha ábhartha Soláthar AE agus *Public Procurement Guidelines 1994 and 2004 and relevant EU Procurement Directives and*

- *Eitic sa Soláthar Poiblí (Meitheamh 2005). Ethics in Public Procurement (June 2005).*

Beidh sé soiléir nach dtagann aon cheann de na hábhair seo faoi shainchúram reachtúil na hOifige.

It will be evident that none of these matters are within the statutory remit of this Office.

Baineann aon sárú ar dhlí coiritiúil i gcoitinne leis an nGarda Síochána. Creidim gur chuid den taifead poiblí é go raibh scrúdú á dhéanamh acu ar imthosca an cháis seo. Tá mé feasach faoi ar mhodh ginearálta go ndearnadh gearán amháin nó níos mó do na Gardaí..., ach níl aon fhaisnéis agam maidir le staid aon imscrúdaithe a rinneadh ina dhiaidh sin."

Any breaches of general criminal law are a matter for An Garda Síochána. It is, I believe, a matter of public record that they have been involved in examining the circumstances associated with this case. I am generally aware that one or more statements of complaint have been made to the Gardaí..., but I have no information on the status of any resultant investigation."

Toirmeasc ar Stiúrtóirí Gníomhú mar Stiúrtóirí sa Stát

Ar mhaithe le leas an phobail thug OSFC tosaíocht ar bhonn leanúnach i 2009 do bhrath gníomhaíocht mhíchúil daoine a bhí ag gníomhú mar stiúrtóirí ar chuideachtaí a bhí cláraithe in Éirinn in inneoin go raibh siad dícháilte sa Stát⁴⁴ nó i ndlínsí eile. Choinnigh sí léi freisin ina hiarrachtaí daoine dícháilte arbh fhéidir go raibh siad ag gníomhú go contrártha don dlí i gcoinaí a ainmniú.

I gcás go bhfuil pearsa dícháilte in áit éigin eile beidh sé/sí dícháilte go huathoibríoch chun stiúrtóireacht nó post ceannaireachta eile a ghlacadh i gcuideachta atá cláraithe in Éirinn mura bhfuil an dícháilí dearbhaite le Cláraitheoir na gCuideachtaí ar ceapadh dó/di don chuideachta nua-ionchorpraithe nó do chuideachta a bhí ann cheana de réir mar a bheidh⁴⁵. Is cion freisin dul i mbun feidhme i gcás go bhfuil an pearsa dícháilte amhlaidh. Is é cuspóir na forála maidir le nochtadh daoine a dhéanann gnó leis an gcuideachta atá i gceist a chur ar an airdeall go raibh an stiúrtóir dícháilte i ndlínsí eile.

⁴⁴ Duine a dhícháilítear san Ard-Chúirt toirmisctear é ó bheith ceaptha nó ó ghníomhú mar iniúchóir, mar stiúrtóir nó mar oifigeach eile, mar ghlacadóir, mar leachtaitheoir nó mar scrúdaitheoir agus ó bheith bainteach ar bhealach ar bith, bíodh sé go díreach nó go hindíreach, go hiomlán nó go páirteach, i geur chun cinn, i bhfoirmiú nó i mbainistíocht chuideachta ar bith nó aon chumann atá cláraithe faoi na hAchtanna um Chumainn Tionscail agus Soláthair. Duine atá dícháilte agus a sháraíonn ordú Cúirte dlífeair a chiontú agus a dhícháilíú ar feadh deich mbliana.

⁴⁵ Alt 195(8) d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú ag Alt 91(a) den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001) agus ag Alt 3A d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 1982 (arna leasú ag Alt 101 d'Acht na bliana 2001).

Is ar lámh OSFC atá sé a leithéid de phearsa dícháilte a ionchúiseamh agus déanann sí machnamh faoi i ngach cás feiliúnach. I 2009 dhéileáil an Oifig le seisear aonair ar braitheadh go raibh siad dícháilte i dTuaisceart na hÉireann nó sa Bhreatain. Seirbheáladh fógra orthu ag éileamh *inter alia* go n-éireodh siad as na stiúrtóireachtaí uile a bhí acu agus go scarfadh siad le haon phostanna bainistíochta a bhí acu i gcuideachtaí a bhí cláraithe in Éirinn. De rogha air sin dúradh dóibh gurbh fhéidir leo iarratas ar scaoileadh ón dícháilíúchán a chur chuig an Ard-Chúirt. Ghníomhaigh gach duine den seisear chun an fógra a chomhlíonadh; d'éirigh siad as na stiúrtóireachtaí agus gheall siad go scoirfeadh siad sa mhodh a éilíodh ó gach cuideachta eile go dtí go raibh téarma na ndícháilíúchán eachtracha caite.

Cuideachtaí Bainistithe Maoine Sealbhais

I 2009 fuair OSFC 82 ghearán a bhain go sonrach le cuideachtaí bainistithe maoine sealbhais; ba ardú de 32% é sin i gcomórtas le toradh na bliana 2008. Mar ab amhlaidh sna blianta roimhe, bhain cuid mhaith de na gearáin sin le saincheisteanna nach de shainchúram na hOifige iad. Sa chás tipiciúil bhain na gearáin seo le leibhéal na muirear seirbhíse agus le limistéir choitianta gan a bheith sannta don chuideachta bhainistíochta.

Maidir le saincheisteanna ábhartha um dhlí na cuideachta sna gearáin seo bhain siad go príomha le loicéad:

- cruinnithe ginearálta bliantúla (CGBanna) a thionól;
- comhaltaí a chur ar an eolas go tráthúil go raibh na chruinnithe sin á dtionól;
- cuntais airgeadais dheireanacha na cuideachta a nochtadh do chomhaltaí agus
- imscrúdú cláir chuideachtaí a cheadú.

Beidh páirteachas fadaithe na ngearáin i gceist i dtosach i gcás cuid de na gearáin seo agus b'fhéidir go mbeidh orthu cóipeanna de na comhaontuithe ar chuir siad a n-ainmneacha leo nuair a cheannaigh siad an maoine sealbhais a chur ar fáil don Oifig. Is minic a bhíonn an fhaisnéis seo ag teastáil ar mhaithe leis an tsoiléireacht maidir le cineál ghealltanais an chonartha nó gealltanais eile maidir leis an gcuideachta bainistithe maoine sealbhais atá ar an bhfód.

Nuair a bheidh sé soiléir go bhfuil foras ann do OSFC chun dul i mbun plé leis an ngearán, seans go mbeidh cumarsáid chuimsitheach ina dhiaidh sin le forbróirí na maoine nó leo siúd a bhfuil rialú éifeachtach ar an gcuideachta bainistithe acu. Is sampla **Léiriú 2.1.4** a leanas de chás amháin i 2009 a raibh plé, ach plé a raibh rath air ar deireadh thiar, leis an bhforbróir maoine ag roinnt leis.

Léiriú 2.1.4: Réiteach Rathúil ar Fhadhb Achrannach a bhain le Cuideachta Bainistithe Maoine Sealbhais

Fuarthas gearáin ó chomhaltaí cuideachta bainistithe i mbruachbhaile i dtuaisceart Bhaile Átha Cliath ina bhfuil cumasc de thithíocht phríobháideach agus de thithíocht inacmhainne. Líomhain na gearánaithe nár tionóladh CGB na cuideachta riamh, gur mhian leo iad féin a chur chun tosaigh sa toghcháin do bhord na stiúrthóirí agus go ndearnadh stiúrthóirí na cuideachta neamhaird dá n-ímní agus nár chomhlíon siad a n-oibleagáidí de réir dhlí na gcuideachtaí.

Chuaigh OSFC i mbun cumarsáide leis an gcuideachta bainistithe ach níor éirigh léi i dtosach. In éagmais aon dul chun cinn chinn an Stiúrthóirí tionól CGB a ordú⁴⁶. Tionóladh CGB na cuideachta agus bhí rath air. Leagadh amach os comhair an chruinnithe na cuntais ba dheireanaí a iniúchadh ag an dtráth sin agus d'éirigh le cuid de na comhaltaí a roghnaigh iad féin a chur ar aghaidh le haghaidh toghcháin a bheith ceaptha don bhord.

Is fiú a thabhairt dár n-aire go ndeachaigh sé mhí thart sular thángthas ar réiteach ar cheist a bhí sách simplí agus ba é loiceadh na stiúrthóirí bainteacha dul i mbun plé ciallmhar leis an Oifig ba mhó ba chúis leis sin. Creidtear anois go bhfuil an chuideachta ag comhlíonadh fhorálacha Achtanna na gCuideachtaí agus go bhfuil na comhaid atá cláraithe aici le OCC réidh chun dáta.

Cuideachtaí Dócmhainneacha Neamhleachtaithe ar a n-áirítear Cuideachtaí atá 'Bainte de' Chlár na gCuideachtaí⁴⁶

I dTuarascálacha Bliantúla a eisíodh roimhe seo chuir OSFC in iúl go raibh sí i bhfách le himscrúdú a dhéanamh ar chuideachtaí athbheochana 'phoenix companies' nó ar chleachtas eile arb é an gnáth-thoradh a bhíonn orthu go nglacann cuideachta nua sócmhainní agus gnó (ach ní dliteanais) na cuideachta loicthe chuige féin i dtreo is:

- go saobhtar an iomaíocht sa mhargadh gnó infheidhme toisc go dtairbhíonn an chuideachta de chostais níos ísle ná costais an mhargaidh (mar shampla trí neamhíocaíocht chreidiúnaithe agus/nó na gCoimisinéirí Ioncaim). Dá thoradh sin d'fhéadfadh an ciontóir buntáiste míchothrom iomaíochta a bhaint amach i láthair an mhargaidh;
- go bhfulaingíonn creidiúnaithe cailteanas airgeadais agus gur féidir go gclisfidh ar chuid acu dá bharr, agus
- nach mbíonn dliteanas pearsanta ar stiúrthóirí i ndáil le cailteanas tráchtála nó go mbíonn bealach éalaithe eile acu ón bhfreagracht as loiceadh na cuideachta.

Dhírigh OSFC a haird ar bhonn leanúnach i 2009 ar chuideachtaí dócmhainneacha ar thréig a stiúrthóirí iad agus ar baineadh de Chlár na gCuideachtaí ina dhiaidh sin iad as siocair loicthe tuairisceáin bhliantúla a chlárú. Tá an bealach oscailte don OSFC iarratas ar dhícháiliú stiúrthóirí cuideachtaí dá leithéid atá bainte de Chlár na gCuideachtaí a chur chuig an Ard-Chúirt⁴⁷. Ach foráiltear sa dlí⁴⁸ freisin nach féidir leis an Ard-Chúirt ordú dícháilithe a chur ar dhuine a léiríonn don chúirt nach raibh aon dliteanais ag an gcuideachta tráth ar baineadh den Chlár í nó go raibh na dliteanais sin díscartha roimh thionscnamh an iarratais ar dhícháiliú. In ionad breithniú a dhéanamh ar cén pionós ba chóir a fhorchur, féadfaidh an Chúirt na stiúrthóirí a shrianadh i gcás go mbreithníonn sí nach bhfuil údar leis an dícháiliú.

Ach ní thagann caingean Cúirte i gceist i ndáil le gach cuideachta atá bainte den Chlár a ndéanann an Oifig imscrúdú uirthi. I roinnt cásanna a ndearna an Oifig scrúdú orthu, rinne na hiarstiúrthóirí iarracht a gcúrsaí a thabhairt chun rialtacha tríd an gcuideachta a bhí bainte den Chlár a chur ar ais air go foirmeálta. Mar chuid den nós imeachta sin ullmhaítear agus cuirtear isteach chuig an OCC na tuairisceáin bhliantúla uile atá fós gan bheith curtha isteach, íoctar na táillí uile a gearradh de bharr an chláraithe ródheireanaigh agus cuirtear iarratas foirmeálta chuig an Ard-Chúirt an chuideachta a chur ar ais ar an gClár i gcás go bhfuil an chuideachta bainte de ar feadh níos mó ná bliain amháin.

I cásanna eile bíonn na hiarstiúrthóirí in ann OSFC a shásamh go raibh na dliteanais uile réitithe tráth ar baineadh an chuideachta den chlár nó sular cuireadh tús le himeachtaí Cúirte a bhí beartaithe. Chuige sin éilítear de ghnáth go n-ullmhófar agus go gcuirfear isteach na cuntais chuí, cuntais a théann na blianta siar go minic, ina dtaispeántar trádáil na cuideachta sa tréimhse ó cuireadh an tsraith dheireanach chuntas chuig an OCC nó ó rinneadh an t-ionchorprú i gcásanna nár cuireadh cuntais isteach riamh chuig an OCC. Éilítear ar na hiarstiúrthóirí freisin go dtaispeánfadh siad go bhfuil na creidiúnaithe uile íoctha nó go bhfuil na fiacha sin atá amuigh réitithe agus is minic a iarrtar fíorú neamhspleách maidir leis sin ar chreidiúnaithe aonair.

Mar a chuirtear in iúl thíos bhain an Oifig ordú dícháilithe amach ar feadh tréimhsí ó cheithre bhliain go sé bhliain i gcoinne deichniúr stiúrthóirí i gcuideachtaí a bhí bainte den chlár i 2009 (12 i 2008). Ag deireadh na bliana 2009 bhíothas ag feitheamh ar éisteacht chúig thrí chás eile san Ard-Chúirt. Bhí roinnt cásanna breise fós oscailte ag ceann na bliana agus tá súil leis go dtionscnófar roinnt chásanna eile i 2010.

47 Alt 160(2)(h) d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú ag Alt 42(b)(ii) d'Acht na bliana 2001).

48 Alt 160(3A) d'Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú ag Alt 42(c) d'Acht na bliana 2001).

46 Alt 131(3) d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú ag Alt 14 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001).

I bhfianaise na n-iarmhairtí poitéinsiúla ar thréigean cuideachtaí dócmhainneacha atá léirithe thuas, ba chóir do stiúrthóirí cuimhneamh air go mbeadh sé den chríonnacht a gcuideachta a chur faoi leachtú go foirmeálta nó socrúithe a dhéanamh chun í a bhaint den Chlár go deonach. I gcás cuideachta ar bith a baineadh de Chlár na gCuideachtaí, ba chóir go mbeadh stiúrthóirí feasach faoi go bhfuil na sócmhainní atá fágtha inti dílsithe don Aire Airgeadais de réir fhorálacha an Achta Mhaoine Stáit. Is é polasaí OSFC aird na Roinne Airgeadais a tharraingt ar chásanna ina sonraítear go raibh sócmhainní suntasacha ag cuideachta an tráth ar baineadh den Chlár í.

Fo-Aidhm 2.2: Achtanna na gCuideachtaí a Fhorfheidhmiú i gcás Sáruithe Tromchúiseacha

Réamhrá

Lean an Oifig léi i 2009 ag saothrú roinnt cásanna ina raibh amhras faoi mhainneachtanaí tromchúiseacha i gcoinne dlí agus dualgais faoi Achtanna na gCuideachtaí. Áirítear ar na buaicphointí:

- cinneadh na Cúirte Uachtaraí ar an gcéad achomharc i gcásanna éagsúla dícháilithe OSFC a d'eascair ó chinntí diúltacha i dTuarascáil Chigirí na hArd-Chúirte i leith National Irish Bank Limited (NIB) agus National Irish Bank Financial Services Limited (NIBFS). D'éirigh leis an bhFreagróir i gceist a dhícháili san Ard-Chúirt a chur ar cheal.
- éisteacht achomhairc beirt chosantóir sa Chúirt Chuarda Choiriúil i gcoinne a gciontaithe as sáruithe sonracha ar Achtanna na gCuideachtaí. Seasadh leis an gciontú sa dá chás. I gcás amháin daingníodh na pionóis a fhorchuir an Chúirt Chuarda agus sa dara chás rinneadh leasú ar na pionóis ach sa mhéid sin amháin gur cuireadh ar fionraí ar feadh dhá bhliain pionós de sé mhí príosúnachta.
- an chéad dícháiliú ar stiúrthóir neamhchónaitheach ag éirí as iarratas OSFC ar dhícháili de bhun Alt 160(2)(h) d'Acht na bliana 1990.
- an chéad uair a dícháilíodh pearsana as gníomhú mar stiúrthóirí ar chuideachtaí in ainneoin nach raibh siad cláraithe mar stiúrthóirí ar na cuideachtaí a bhí i gceist. Uair amháin eile tionscnaíodh na himeachtaí OSFC faoi Alt 160(2)(h).

Imeachtaí Forfheidhmithe OSFC

I 2009 bhain OSFC sé chinn de chiontuithé coiriúla (móide 12 chúiseamh a cuireadh san áireamh) agus deich gcinn de dhícháiliúcháin amach as siocair shárú dhlí agus dhualgais na gcuideachtaí. Sa tábla thíos tá achoimre ar staid chúrsaí maille lena mhacasamhail de shonraí don bhliain 2008.

Toradh Imeachtaí Forfheidhmithe Dlí Ráthúla	2008	2009
Cúisimh ar ciontaíodh daoine ina leith	32	6
Cúisimh a cuireadh san áireamh ar ciontú	1	12
Dícháiliúcháin	20	10
Sriantaí	1	-
Cinntí eile	1	1
Iomlán	55	29

I 2009 ghlac an Oifig páirt i dtrí chinn déag faoi leith d'imeachtaí forfheidhmithe coiriúla agus sibhialta os comhair na gCúirteanna, ceann amháin sa Chúirt Uachtarach, seacht gcinn san Ard-Chúirt, trí chinn sa Chúirt Dúiche, ceann amháin sa Chúirt Chuarda Choiriúil agus ceann amháin eile sa Chúirt Chuarda Choiriúil agus sa Chúirt Dúiche.

Rinne an Oifig iarratas ar chúig chinn déag d'orduithe breise agus d'fhaoisimh eile i rith na bliana freisin; san Ard-Chúirt is ea a rinneadh ceithre chinn agus rinneadh aon cheann déag ag leibhéal na Cúirte Dúiche.

Is léir ó fhorfheidhmithe ar staid agus ar thoradh na n-imeachtaí sin agus na n-imeachtaí dlíthiúla eile in **Aguisín 2.2.1** go raibh rath ar obair na hOifige ar an mórchuid sna himeachtaí sin mar a bhí i mblianta a chuaigh roimhe. Níor cailleadh ach cás amháin i 2009.

Tá miontuairisc móide sonraí cáis in **Aguisín 2.2.2** ar na himeachtaí forfheidhmithe amháin. I gcomhréir le cleachtas OSFC cuireadh achoimre gach cáis ar an suíomh idirlín www.osfc.ie i 2009.

Caingne Forfheidhmithe Shibhialta

Dhícháiligh an Ard-Chúirt deichniúr stiúrthóir ar feadh tréimhsí cúig bliana in ocht gcinn de chásanna agus ar feadh tréimhsí ceithre agus sé bliana in dhá chás éagsúla. Tionscnaíodh na himeachtaí uile seo faoi Alt 160(2)(h) d'Acht na bliana 1990 agus bhain siad le cuideachtaí a baineadh de Clár na gCuideachtaí mar gheall ar mhainneachtanaí gan tuairisceán bliantúil a chur isteach i gcásanna ar loic ar na stiúrthóirí a léiriú don Ard-Chúirt nach raibh dliteanais fós gan bheith íoctha ag na cuideachtaí i gceist. I dtromlach na gcásanna seo ba stiúrthóirí ar níos mó ná cuideachta amháin a bhí bainte den chlár na pearsana dícháilithe.

Mar a chuirtear in iúl thuas bhain OSFC an chéad dícháiliú amach i leith pearsa neamhchónaitheach a bhí ina stiúrthóir ar dhá chuideachta a baineadh den chlár. I gcás amháin eile baineadh amach dícháiliúchán den chéad uair i gcoinne pearsana a ghníomhaigh mar stiúrthóirí cuideachta ach nár cuireadh in iúl don Oifig um Chlárú Cuideachtaí go raibh siad ag gníomhú amhlaidh.

Tá roinnt mhaith oibre á dhéanamh ar bhonn leanúnach ag an Oifig ag eascairt as Tuarascáil Chigirí na hArd-Chúirte i leith National Irish Bank Limited (NIB) agus National Irish Bank Financial Services Limited (NIBFS) a foilsíodh i mí Iúil 2004. Éisteadh ceann de na cásanna san Ard-Chúirt ar feadh tréimhse trí seachtaine i 2009 agus bhíothas fós ag feitheamh ar bhreith ag deireadh na bliana.

Is i 2009 chomh maith a rinne an Chúirt Uachtarach cinneadh ar an gcéad achomharc i gcoinne dícháiliúcháin san Ard-Chúirt i gcás NIB/NIBFS agus dá thoradh sin d'éirigh leis an bhfreagróir tréimhse dhícháiliúcháin cheithre bliana a chur ar cheal.⁴⁹

Tá achoimre ar staid na naoi gcaingne dhícháiliúcháin a tionscnaíodh i gcéaduaire i 2005 sa tábla a leanas. Bhí seacht gcinn díobh fós ar siúl ag deireadh na bliana 2009.

Imeachtaí Dícháiliúcháin ag éirí as Tuarascáil NIB ag deireadh 2009	Líon
Dícháiliúchán forchurtha ag an Ard-Chúirt – Gan Achomharc	1
Dícháiliúchán forchurtha ag an Ard-Chúirt – Achomharc Freagróra	3
Dícháiliúchán diúltaithe ag an Ard-Chúirt – Achomharc OSFC	2
Dícháiliúchán curtha ar cheal ag an gCúirt Uachtarach i ndiaidh Achomhairc	1
Éisteacht Imeachtaí ag an Ard-Chúirt – ag Feitheamh ar Bhreith	1
Imeachtaí fós gan éisteacht san Ard-Chúirt	1

Bhí 13 imeachtaí de chuid OSFC fós os comhair na hArd-Chúirte agus na Cúirte Uachtaraí ag deireadh na bliana. Amach ó na seacht gcás a bhain le NIB bhain trí chás le stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha ar baineadh de Chlár na gCuideachta iad mar gheall ar mhainneachtanaí gan tuairisceán bliantúil dlite a chur isteach; bhain dhá chás le caingne dícháilithe de chineál eile atáthar fós ag feitheamh ar achomharc os comhair na Cúirte Uachtaraí ina leith agus bhain cás amháin le Tuarascáil na gCigirí DCC.

Caingne Forfheidhmithe Coiriúla

Ba bhliain sách ciúin í 2009 maidir le hionchúisimh choiriúla OSFC. An phríomhchúis leis sin ba ea gur ghá acmhainní foirne (idir oifigigh Gharda agus foireann riaracháin) a athchumrú chun scála agus castacht an imscrúdaithe ar ábhair áirithe in Anglo a chur san áireamh.

Mar a chuirtear in iúl thuas ba bhliain shuntasach í mar gheall air gur éisteadh achomhairc beirt phearsa a ciontaíodh sa Chúirt Dúiche sa Chúirt Chuarda Choiriúil. Cosnaíodh an dá achomharc go rathúil. Tá faisnéis ar cheann de na cásanna sin ar fáil i **Léiriú 2.2.1** thíos.

Léiriú 2.2.1: Cuntais Chuideachta a Iniúchadh ag Pearsa Nach Bhfuil Cáilithe le hAghaidh sin a dhéanamh agus/nó le linn dóibh bheith Dícháilithe.

Is é an modh ghnóhachtála cáilíochta is coitianta chun bheith ceaptha mar iniúchóir ar chuideachta go mbeidh an té i gceist ina bhall de cheann amháin den sé chomhlacht cuntasaióchta aitheanta agus go mbeadh deimhniú cleachtaithe iniúchta bailí ina s(h)eilbh aige/aici ó cheann de na comhlachtaí sin. Go ginearálta cinntíonn an comhlacht go gcomhallann iniúchóir i mbun cleachtaidh critéir bhliantúla áirithe ar a n-áirítear taifead tinrimh gur fhreastail an té sin ar chúrsaí forbartha gainmiúla leanúnacha.

I dtreo dheireadh na bliana 2008 thionscain OSFC imeachtaí coiriúla i gcoinne Noel O'Gara, Baile Átha Luain, Co. na hIarmhí inar líomhnaíodh sárúithe ar Alt 187 de Achtanna na gCuideachtaí 1990. San Alt sin toirmiscear ar phearsa gníomhú mar iniúchóir i gcuideachta má tá an té sin dícháilithe chun gníomhú amhlaidh nó má tá an té sin dícháilithe de bhua dlúthbhaint shainithe leis an gcuideachta atá á hiniúchadh. Cosnaíonn an fhoráil dícháilithe neamhspleáchas na feidhme iniúchóra.

Éisteadh an cás i gCúirt Dúiche Bhaile Átha Luain an 16 Eanáir 2009 agus cuireadh naoi gcúiseamh i leith an Uasal O'Gara gur chuir sé seirbhísí iniúchta ar fáil do cheithre chuideachta i gcontráthacht le hAlt 187. Maidir le hocht cinn de na naoi gcúiseamh ghlac an Chúirt le fianaise OSFC gur ghníomhaigh an tUasal O'Gara mar iniúchóir tráth nach raibh sé cáilithe chun é sin a dhéanamh agus nuair a bhí sé dícháilithe de bhua bheith ina oifigeach sa chuideachta gach uile thráth ábhartha. Maidir leis an gcion eile bhí an Chúirt sásta nach raibh an tUasal O'Gara cáilithe chun gníomhú mar iniúchóir. Dá thoradh sin chiontaigh an Chúirt an tUasal O'Gara i gceithre cinn de na hionchúisimh agus ghearr fíneálacha de €3,200 agus d'ordaigh dó €1,500 a íoc chuig chostas an ionchúisimh. Glacadh san áireamh na cúig cúiseamh eile.

Rinne an tUasal O'Gara achomharc ansin i gcoinne an dá chiontú agus i gcoinne an phionóis a gearradh sa Chúirt Chuarda Choiriúil. Éisteadh an achomharc sin an 24 Feabhra 2009 ach chaith an Chúirt amach é agus dhearbhaigh ciontuithe agus ordú na Cúirte Dúiche maidir leis an bhfíneáil agus leis na costais. Ordaíodh don Uasal O'Gara €1,500 breise a íoc i leith chostais an achomhairc loicthe freisin.

49 Cé gur deonaíodh an Ard-Chúirt é níor tháinig an dícháiliú riamh in éifeacht toisc gur bacadh an tOrdú Cúirte ag feitheamh ar achomharc bunaithe ar ghealltanais a rinne an Freagróir.

Rinne an tUasal O’Gara ionadaíocht ar a shon féin sa chás agus chuir in aghaidh na gcúiseamh in éisteachtaí fada sa dá Chúirt. Rinne sé iarracht a áiteamh ar an gCúirt go raibh sé mar chuntasóir gairmiúil agus mar iarbhall de cheann de na comhlachtaí inniúil ar an obair ábhartha iniúchta a dhéanamh. Le linn dóibh a gcinntí a dhéanamh ghlac na cúirteanna le fianaise ó gach ceann de na comhlachtaí cuntasóireachta aitheanta nach raibh ag an Uasal O’Gara deimhniú cleachta iniúchta reatha. I gcaitheamh na n-imeachtaí thug finnétithe ón Roinn Fiontair, Trádála agus Fostaíochta agus ó Údarás Maoirseachta Iniúchta agus Cuntasaíochta na hÉireann fianaise maidir leis an reachtaíocht. Thug beirt fhinné ó OSFC, Garda Bleachtaire a bhí i nduine amháin acu, fianaise freisin. Ba thriail bhríomhar an cás den reachtaíocht agus de na cruthúnais Chúirte bhainteacha.

Tá sé ráite ag an Uasal O’Gara ó shin i leith go bhfuil achomharc curtha chuig an Ard-Chúirt maidir le cinneadh na Cúirte Cuarda.

Iarratais Leachtaitheora ar Shrianadh agus ar Dhícháili

Tá tagairt déanta thuas do ról an OSFC leachtaitheoirí a scaoileadh óna ndualgas reachtúil imeachtaí srianta a thionscnamh i gcoinne stiúrthóirí ar chuideachtaí faoi leachtú. I bhfíorbheagán de na cásanna a ndearna OSFC measúnú orthu níor mhór do leachtaitheoirí imeachtaí srianta a thionscnamh san Ard-Chúirt.

I 2009 rinneadh an Ard-Chúirt cinneadh i 68 gcás (54 i 2008), agus srianadh nó dícháilíodh stiúrthóirí i 62 chás (49 i 2008), is é sin i 91% den iomlán (91% freisin i 2008). Níor forchuireadh aon ordú srianta sna sé cás eile (cúig cinn i 2008). Tá sé le tuiscint ó na torthaí sin go bhfuil ag éirí leis an OSFC i gcónaí cásanna a oireann do chaingean san Ard-Chúirt a aithint.

Maidir le stiúrthóirí aonair, srianadh 108 stiúrthóir (76 i 2008), dícháilíodh dhá stiúrthóir déag (sé i 2008), ní dhearnadh ordú ar bith i leith aon stiúrthóir déag, agus ní raibh aon ócáid inar forchuireadh idir ordú srianta agus ordú dícháilithe ar stiúrthóir i 2009 (beirt i 2008). Ciallaíonn sin go ndearna an Chúirt orduithe i leith 92% de na 131 stiúrthóir (91% i 2008) a bhí ina n-ábhar d’imeachtaí um shrianadh nó dhícháiliú i 2009.

Maidir leis na himeachtaí um shrianadh a cuireadh i gcrích san Ard-Chúirt i 2009 léirítear in **Aguisín 2.2.3** den Tuarascáil seo toradh na gcásanna inar forchuireadh orduithe srianta agus tugtar ainmneacha na ndaoine a bhí i gceist.

Ainmnítear in **Aguisín 2.2.4** na sé cuideachta ar chinn an Ard-Chúirt i 2009 nár chóir ordú srianta a fhorchur ar aon cheann dá stiúrthóirí.

Molann an Stiúrthóir roinnt leachtaitheoirí as a thoilteanaí a bhíonn siad i gcónaí imeachtaí dícháilithe a thionscnamh i ndáil le mí-iompar tromchúiseach braite. I 2009 tionscnaíodh imeachtaí rathúla i gcoinne dhá stiúrthóir déag ar chuideachtaí dócmhainneacha (ocht ar 2008). In **Aguisín 2.2.5** ainmnítear na daoine atá i gceist agus na tréimhsí dícháilithe. Tá roinnt faisnéise maidir leis na cásanna sin ar fáil i **Léiriú 2.2.2** a ghabhann leis seo. Tá súil leis an Stiúrthóir go dtionscnófar cásanna eile cosúil leo i 2010.

Dícháiliúcháin agus Srianta i gCoitinne

Bhí níos mó ná 3,200 pearsa ainmnithe ar Chlár na nDaoine Dícháilithe ag deireadh na bliana 2009 (2,700 ag deireadh 2008) cé go ndearnaíonn sé go bhfuil roinnt iontrálacha ann faoi dhó. Meastar 3,000 a bheith dícháilithe; tá 190 dícháilithe de bharr Ordú na hArd-Chúirte; dícháilíodh 10 as loiceadh a ndícháiliúchán a fhógairt i ndlínse eile, agus dícháilíodh 11 ar an mbonn gur ghníomhaigh siad mar stiúrthóirí le linn dóibh bheith srianta.

Tríd is tríd bhí laghdú glan ó 624 go 538 ar an líon daoine ar Chlár OCC na bPearsana Srianta de bhí gur baineadh den Chlár i 2009 roinnt pearsana a srianadh níos luaithe toisc go raibh a dtéarmaí srianta cúig bliana istigh. Léirítear sa tábla a leanas líon na bpearsana ar an gClár ag deireadh gach bliana ó 2005 i leith.

Líon na Stiúrthóirí a bhí srianta ó dheireadh 2005 go deireadh 2009 go huile

Deireadh 2005	Deireadh 2006	Deireadh 2007	Deireadh 2008	Deireadh 2009
600	685	791	624	538

Coinníonn Cláraitheoir na gCuideachtaí chun dáta clár na bpearsana srianta agus dícháilithe agus cuirtear áis chuardaithe poiblí na gclár sin ar fáil ar líne ag www.cro.ie.

Léargas 2.2.2: Cuideachtaí Dócmhainneacha - Dícháilíocháin Leachtaitheoirí i 2009

Dícháilíodh Jason Davis, stiúrthóir Jason Davis Security Management Services Ltd. ar feadh ocht mbliana. D'éist an Chúirt fianaise ar ath-threorú €67,500 in airgeadú cuideachtaí i dtreo úsáid mar earlaisí ar dhá árasán i Spáinn agus ar aistriú sócmhainní féichiúnaí ar luach €280,000 móide fostaithe chuig dhá chuideachta athbheochana 'phoenix companies' d'fhonn ceadúnais nua slándála a ghnóthachtáil. Thíolaic na Coimisinéirí Ioncaim a raibh thart ar €1 milliún i gcáin amuigh acu achainí chun an chuideachta a fhoirceannadh.

Dícháilíodh Peter Killeen agus Lorraine Higgins, stiúrthóirí P.S.K. Construction Ltd ar feadh seacht agus cúig bliana faoi seach. Chuir an Chúirt dliteanas pearsanta orthu maidir le fiacha na cuideachta⁵⁰. Rinne an Chúirt ordú freisin i gcoinne an Uasail Killeen faoi Alt 297A⁵¹ d'Acht na bliana 1963. D'éist an Chúirt fianaise gur chinn sé €1.6 milliún faoi bhun dliteanas mhíosúil na cuideachta le haghaidh ÍMAT/ÁSPC agus Cáin Chonarthaí Iomchuí (RCT) ábhartha a dhearbhu agus a íoc. Measadh go raibh thart ar €2.6 milliún i gcáin amuigh ar an gcuideachta ag am a leachtaithe.

Dícháilíodh Sean Hartigan, stiúrthóir Prestige Recycling Co Ltd ar feadh seacht mbliana. D'éist an Chúirt fianaise gur thrádáil an chuideachta nuair a bhí sí dócmhainneach ar feadh tréimhse sách fada, gur chlis uirthi cáin a íoc nuair a bhí sí dlite, gur chlis uirthi leabhair chuntais agus taifid chuí a choinneáil agus gur chlis uirthi tuairisceáin reachtúla a chur chuig OCC ar feadh roinnt bhlianta. D'aistrigh an tUasal Hartigan daoine a bhí fostaithe sa chuideachta freisin chuig an ngnó a bhí aige mar thrádáil aonair le linn dó dliteanas a bheith aige sa chuideachta. Measadh go raibh dliteanas cánach de bhreis agus €310,000 ag an gcuideachta an am a cuireadh faoi leachtú í.

Dícháilíodh John Dillon, Anthony Brierton agus Glen Kane, stiúrthóirí Rodaka Ltd, ar feadh sé bliana. D'éist an Chúirt fianaise go raibh cailteanas mór trádála tabhaithe ag an gcuideachta thar thréimhse trí bhliana, gur thrádáil sí ar feadh achar ama le linn di bheith dócmhainneach, nár riar sí i gceart scéim pinsin na cuideachta agus go raibh riaráistí dlite dá bharr agus gur loic uirthi Cáin Chonarthaí Iomchuí (RCT) a bhaint agus dul i mbun comhoibrithe iomláin leis an leachtaitheoir.

Cuireadh téarmaí dícháilithe cúig bliana ar Paul McArthur, stiúrthóir SGCI Ltd, cuideachta a chuir seirbhísí cosanta slándála ar fáil san earnáil miondíola, a raibh cónaí air san RA. Measadh gur stiúrthóir bainistíochta éifeachtúil a bhí ann agus gurbh é a bhí freagrach as an méadú ó €120,000 go níos mó ná €800,000 ar dhliteanas cáin na cuideachta i dtréimhse 17 mí. Aistríodh suim airgid €68,000 as an gcuideachta sular cuireadh faoi leachtú í agus aistríodh suimeanna ar luach €128,000 ina n-iomláine go dtí cuntais bhainc san RA agus sa Spáinn a bhí á riar ag an Uasal McArthur. Srianadh beirt stiúrthóirí eile ar feadh tréimhse cúig bliana.

Measadh go raibh Hugh O'Neill ina *de facto* stiúrthóir ar Marhug Engineering Services Ltd agus dícháilíodh é ar feadh cúig bliana. Bhí fianaise ann maidir le gníomhaíocht athbheochana 'phoenix activity', gur chlis ar an gcuideachta leabhair chuntais agus taifid chuí a choinneáil agus gur bhain an tUasal O'Neill úsáid as maoin na cuideachta chun fiacha a bhí air ag cuideachta a bhí aige níos luaithe a íoc, go ndearna sé aistarraingtí mírialta ón gcuideachta chun a leasa féin, gur ath-threoraigh sé maoin ó thrádáil iarleachtaithe go dtí cuideachta eile agus gur chuir sé tuairisceáin bhréagacha chuig OCC inar ainmnigh sé a iníon mar stiúrthóir agus níos deireanaí rinne sé iarracht é sin a iompú ar ais. Ba ghar do €240,000 na dliteanas chánach cuideachta.

Bhí FAI Finance Corporation Ltd i mbun gnó ag soláthar airgeadú agus iasachtaí tomhaltóra san RA den chuid is mó. D'éist an Chúirt fianaise gur cheil Terence Youngman, stiúrthóir, forstaid leabhair iasachta na cuideachta trí fhalsú a dhéanamh ar chur i gcrích íocaíochtaí iasachta a bhain le hairgead a thabhairt ar airleacan agus a aisíoc ar an bpoinnte boise, agus trí dhul i gclaonpháirt le daoine eile go feasach chun iasachtaí fophríomha, ar bheag seans go n-íocfaí air ais iad a fháil isteach sa chuideachta. Measadh go raibh easnamh de €52 milliún tráth a cuireadh an chuideachta faoi leachtú de bharr neamh-aisghabháil tromlach na n-iasachtaí a tugadh ar airleacan. Dícháilíodh é ar feadh cúig bliana.

Dícháilíodh Martin Harran, stiúrthóir cúil ar Etonford Ltd, cuideachta a bhí gafa le díolachán urláraigh lannaigh agus adhmaid ar feadh ceithre bliana. Bhí fianaise ann go raibh an chuideachta ag trádáil nuair a bhí sí dócmhainneach, nár cuireadh faoi leachtú í go pras, gur baineadh de Chlár na gCuideachtaí níos luaithe í toisc gur chlis uirthi tuairisceáin reachtúla a chur isteach agus gur chlis uirthi leabhair chuntais agus taifid chuí a choinneáil. Ba é €387,000 an dliteanas do na Coimisinéirí Ioncaim. Srianadh beirt stiúrthóirí eile, mic an stiúrthóra chúil, ar feadh cúig bliana an duine.

Dícháilíodh Brian Lattin, stiúrthóir ar Dublin Wholesale Bag Company Ltd, ar feadh dhá bhliain. D'éist an Chúirt fianaise nár cuireadh i gcrích ó 1998 i leith aon chuntais iniúchta nó bhainistíochta, nár cuireadh tuairisceáin bhliantúla chuig an OCC ón am sin i leith agus nár chomhoibrigh na stiúrthóirí sa leachtú. Bhí fiacha de €320,000 amuigh uirthi ag na Coimisinéirí Ioncaim ag am leachtaithe lena n-áirítear CBL a fabhraíodh idir 2000 agus 2008 agus ÍMAT a fabhraíodh i 2007/2008. Srianadh an dara stiúrthóir ar feadh cúig bliana.

50 Alt 204 d'Acht na bliana 1990: dliteanas pearsanta oifigeach cuideachta i gcás nach gcoinnítear leabhair chuí chuntais.

51 Dliteanas sibhialta pearsana a bhíonn bainteach le trádáil chalaíseach nó mheargánta cuideachta.

Conclúid

Bhí gníomhaíocht forfheidhmithe shibhialta agus choiriúla na hOifige srianta ó riachtanas i 2009 de bharr ath-imscaradh acmhainní foirne lena gcur chun fónamh in imeachtaí áirithe in Anglo agus san imscrúdú ar an méadú mór ar thuarascálacha leachtaitheora chuig an Oifig nár mhór déileáil leo laistigh de thráthchlár reachtúil. Cás sonrach ba ea an laghdú mór ar na hacmhainní Garda a bhí ar fáil d'imscrúduithe coiriúla na hOifige.

In ainneoin na mbrúnna neamhghnácha sin ghlac an Oifig roinnt bearta i 2009 chun leibhéal réasúnta láimhdeachais i réimse an fhorfheidhmithe a chinntiú. Orthu sin bhí:

- níos mó leasa a bhaint as gnáthfhoireann OSFC chun ráitis finnétithe a ghlacadh in imscrúduithe coiriúla. Beidh an fhoireann Gharda á cur féin chun fónamh chun agallaimh a chur ar dhaoine a bhfuil amhras faoi go bhfuil siad ciontach i gcion;
- foireann dlí a ath-shannadh d'fhorbairt agus do bhainistiú cásanna arbh fhéidir go dtionscnófar caingne dícháilithe in leith;
- úsáid níos fearr a bhaint as an rogha leighis atá ar fáil faoi Alt 371 d'Acht na bliana 1963 (arna leasú) chun mainneachtanaí braite a réiteach agus a phionósú i gcásanna oiriúnacha.

Ba chóir go mbeadh sochar na gcinntí seo níos soiléir i 2010 agus go gcuideodh sé chun teacht roimh an mheatha ar ghníomhaíocht forfheidhmithe a tharla i 2009. Ach ní bheifear ó riachtanas ag dréim leis an oiread sin a bhaint amach maidir le gníomhaíochtaí forfheidhmithe an fhad a mhairfidh imscrúdú Anglo.